

Vanliga miss- förstånd om barnfridsbrottet

**BARNAFRID
NATIONELLT CENTRUM FÖR KUNSKAP OM VÅLD MOT BARN**

Sedan 1 juli 2021 har det varit straffbart att låta barn bevittna vålds- och sexualbrott mellan närstående. Lagstiftningen förutsätter bred och djup kunskap hos yrkesverksamma om hur de ska arbeta för att efterleva lagen. Trots det råder det fortfarande en hel del missförstånd när det gäller tillämpningen av lagen. Vi reder ut frågetecknen.

Socialtjänsten kan inte polisanmäla barnfridsbrott eftersom det måste finnas ett grundbrott för att kunna göra polisanmälan

Jo, socialtjänsten kan polisanmäla om de får kännedom om ett barnfridsbrott även om det inte finns en polisanmälan på grundbrottet. Barnfridsbrottet utgör ett brott som omfattas av Socialstyrelsens rekommendationer om att en polisanmälan bör göras av socialnämnden vid misstanke om brott. En polisanmälan bör skyndsamt göras om det inte strider mot barnets bästa¹. Socialtjänst och hälso- och sjukvård får bryta sekretessen och göra polisanmälan vid misstanke om barnfridsbrott. När Polismyndigheten får kännedom om barnfridsbrott ska Polismyndigheten upprätta en polisanmälan rörande grundbrottet.

Grundbrottet behöver vara styrkt för att barnet ska höras

Nej, grundbrottet behöver inte vara styrkt för att barnet ska höras. En

förutsättning för straffansvar för barnfridsbrottet är att det brott som barnet har bevittnat är styrkt. Det innebär att utredningen av brottet mot målsäganden i grundbrottet blir avgörande för om barnfridsbrottet kan styrkas². Det finns dock inget sådant samband när det gäller att hålla förhör med barnet. Snarare kan ett förhör med barnet utgöra stödbevisning när det kommer till att styrka grundbrottet³.

Grundbrottet behöver vara styrkt för att kunna bedriva en förundersökning om barnfridsbrott

Nej, grundbrottet behöver inte vara styrkt för att utredningen om barnfridsbrottet ska bedrivas – tvärtom, denna ska bedrivas parallellt och som huvudregel åtalas och prövas vid samma tillfälle. Bevisning i ett brott kan också utgöra bevisning i det andra, varför det är viktigt att utredningarna bedrivs parallellt.

Den vuxne måste medverka i förundersökningen för att det ska kunna bli ett grundbrott

Nej, målsäganden i grundbrottet behöver inte medverka i förundersökningen för att det ska kunna bli ett grundbrott eller barnfridsbrott. Åklagaren ska göra en bedömning utifrån all bevisning som finns i brottsutredningen och ska väcka åtal om hen bedömer att det finns skäl för detta. Som förarbetena konstaterar är det inte ovanligt att personer som utsätts

för brott inte vill medverka i förundersökningen; Det ska för lagföring av barnfridsbrott inte krävas att målsäganden som utsatts för grundbrottet aktivt medverkar till utredningen, utan annan bevisning behöver i stället kunna läggas fram för att styrka att brott har begåtts. Det är inte rimligt att det bevittnande barnet ska vara beroende av sin närstående för att brott mot barnet ska kunna leda till åtal och fällande dom⁴.

De allra flesta brott som täcks in i barnfridsbrottet hör under allmänt åtal vilket innebär att åklagare är skyldig att utreda brottet och, om brottet anses styrkt, väcka åtal oavsett målsägandens inställning. Det innebär att den misstänkte kan dömas för brott genom annan bevisning än målsägandes berättelse. Ett förhör med målsäganden i barnfridsbrottet kan utgöra en sådan bevisning. Andra exempel på stödbevisning är vittnesförhör, brottsplatsundersökningar, rättsintyg och journalanteckningar.

Barnet behöver ha tillstånd av föräldern för att höras

Det stämmer inte. Ett barn som utsätts för barnfridsbrott är målsäganden och med anledning av det kan en särskild företrädare förordnas⁵. Det är den särskilde företrädaren som ska tillvarata barnets rätt i förundersökning och i efterföljande rättegång⁶. Det innebär att det åligger den särskilde företrädaren att ansvara och besluta om förhör med barnet kan hållas eller inte.

Barn har enligt Barnkonventionens artikel 12 rätt att komma till tals. Genom den nya lagstiftningen har barnet större möjlighet att komma till tals då en vårdnadshavare inte längre i egenintresse, kan hindra barnet att förhöras. Den särskilde företrädaren är den som företräder barnet. Barnet har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör hen. När åsikterna beaktas ska man ta hänsyn till barnets ålder och mognad. Om barnet har uppnått adekvat ålder och mognad ska barnets egen inställning inhämtas utöver kontakt med särskild företrädare. Det finns ingen skyldighet för barnet att vittna. Barnkonventionens artikel 3, att i alla åtgärder som rör barn ska man i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa, ska beaktas. Här måste en avvägning ske i det enskilda fallet. Om särskild företrädare eller förundersökningsledare inte anser det lämpligt att hålla förhör med barnet ska orsaken för beslutet dokumenteras.

Man bör undvika att höra barnet om man inte behöver

Det stämmer inte. Barn har enligt Barnkonventionens artikel 12 rätt att komma till tals. Genom den nya lagstiftningen har barnet större möjlighet att komma till tals då en vårdnadshavare inte kan hindra barnet att förhöras i lika stor utsträckning som tidigare.

Barn ska få möjlighet att berätta om sina upplevelser och uppleva att

deras röst blir hörd men det finns inte någon skyldighet för barnet att medverka vid förhör och brottsutredning. Här krävs det att det görs en bedömning utifrån vad som är bäst i det enskilda fallet. Det är alla yrkesverksammas ansvar att säkerställa att barnets bästa beaktas, men det är ytterst den särskilda företrädaren som ansvarar för att barnets rätt tillvaratas i förundersökningen.

Det är viktigt att barnets behov och upplevelser omhändertas av de yrkesverksamma som möter barnet. Det krävs att yrkesverksamma som möter barnet har god kompetens för att möta barnets behov i den komplicerade situation som uppstår i att bevittna våld⁷.

Bevittna innebär endast att se det som sker men inte höra

Nej, uttrycket bevittna innebär att såväl se som att höra det som sker. Begreppet har funnits sedan tidigare i kommentarerna till brottsskadlagen och har då avsett att se eller höra något. Denna definition ligger också till grund för barnfridsbrottet och har bedömts vara etablerad i svensk rättsordning⁸.

Fotnoter

1 Socialstyrelsens meddelandeblad nr 5/2021 Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott

2 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord SOU 2019:32

3 Regeringens proposition 2020/21:170 Barn som bevittnar brott s 17

4 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord SOU 2019:32 s 198

5 I fall där vårdnadshavare inte kan misstänkas för brottet, eller inte har en sådan relation till den misstänkte att hen inte kan ta tillvara på barnets rätt, utses istället ett målsägandebiträde.

6 Lag (1999:997) om särskild företrädare för barn

7 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord SOU 2019:32 s 216

8 Straffrättsligt skydd för barn som bevittnar brott mellan närstående samt mot uppmaning och annan psykisk påverkan att begå självmord SOU 2019:32 s 195